

**KIS-811 – Isla#m : ur santad a vezhekadur da hêrezh istorel.
E sigur ul levr¹ gant Abdelwahab Meddeb²**

(LM da GE – 06 01 04)

Dinaou din ha dinaou da Jozef
ur gwin blazet-mat
a laka da gridiennañ

Pella ar strafuilh diouzh da vuhez
ha na gemer anezhi nemet ar peoc'h

Dinaou din banneoù barr
a giboù hanter leun
ne 'm eus ket c'hoant

Poz da goulourdrenn
hag al Levr e-kichen

Ev teir gwerennad
ha dibun ur werzad

Kejet eo ar mad gant ar fall
ha mar pardon Doue

e vo gounit an hini en devo
en eil diverket egile ha trawalc'h

Abu# Nuwa#s (747?-815)

¹ , Editions du Seuil (dastumad “La couleur des idées”), Paris 2002.

² Abdelwahab MEDDEB, islamiour kelenner skol-veur (Paris, Genève), skrivagner ha barzh, bet ganet e Tu#nus hag annezet e Paris. Rener ar gelaouenn *Dédale* eo. Skrivet en deus un dek levr bennak ha lies pennad er c'helaouennoù *Esprit*, *Communications*, *Dédale*... Erouezañ a ra ivez an abadenn “Cultures d'isla#m” war France-Culture.

Lenñ a ran, evel a ouzout, abaoe ur pennad mat levrioù ha skridoù diseurt a-zivout an isla#m, ar sevenadur en deus ganet hag e arvezioù politikel a vremañ. Va c’hantredannoù o deus va c’haset dre zegouezh betek ul levr skrivet gant Abdelwahab MEDDEB ma studi an aozer “kleñved an isla#m³”, ar sponterezh, diwar darvoudoù an 11 a viz Gwengolo 2001 e New York.

Da heul an digoradur (chabistr 1), e taolenn A. MEDDEB bed an isla#m arab en e zeroù hag e ra anv eus barzhed, prederourion ha gouizieion ar mare, o liammoù gant ar sevenadurioù all — hini Hellaz pergen — hag an degasad-annoù graet d’ ar bed :

Evit a sell ar brederourion e skriv an aozer hirik diwar-benn Abu# al-Wal"#d Muḥammad IBN RUSHD (AVERROES, 1126-1198) hag e *Pleustrad skarat war genglev ar brederouriezh hag ar gravez* (1179), anezhañ ur gwir vretadenn evit ar gougemer. Er chabistr 8, lakaet da glozañ lodenn gentañ al levr, e stad A. MEDDEB an diac’hinad m’emañ kevredigour an isla#m : piaouekaat a c’hell an arnevezelezh danvezel en ur virout e henaegzh stuzegezhel :

*pezh a
hag eus ar perzhiadur*

En div lodenn a zeu war-lerc’h e klask an aozer dezrannañ ac’hadur ha geneliezh an integrouriezh (dedalvezadur politikel eus an ezelizhañ bonelour) hag he gorial taer ouzh ar C’hornôg⁴. Ober a ra anv a deir zudenn bennañ :

Aḥmad IBN ḤANBAL (marv e 855), teologour, a venne, en amzerioù rouestlet ma veve, adunvaniñ kumuniezh ar vuslimes hag he entuañ da wirionez direndael an *a#n*⁵ hag an hengoun (*as-sunna*). Dizaliañ a rae

³ Islamoniourion all evel Gilbert GRANDGILLAUME ne savont ket a-du gant Abdelwahab MEDDEB evit a sell arver ar ger *kleñved* :

an isla#m ? *E-keñver petra emañ gant ar*

isla #m Gwell gant lod all.

⁴ Hag ouzh ar riezoù muslim a glask azasaat an isla#m diouzh an arnevezelezh. Un tarouloc’h eo evito. Ar pezh a anvont “glanaat” an isla#m zo ken pouezus ha kastizañ ar C’hornôg.

⁵ *Al- a#n*, ger arabek a orin siriek a gaver roud anezhañ en elfennoù koshañ prezegerezh Muḥammad ; talvezout a ra kement ha “dibunadur a c’henoù”, “kemennadenn dre gomz” ha dre astenn “testenn nevet a zibuner”. Treuzkaset dre gomz neuze

kaout menoiou personel ha kelenn a rae e tle an *a#n* bezañ kemeret ent diarlenn ha hepkoriñ nep ezlizhañ adammek. Krouer unan eus peder skol wirel an isla#m sunnaat e voe.

Taq"# al-D"#n Aḥmad IBN TAYMIYYA (marv e 1328), teologour diskibl boniek da IBN ḤANBAL, a hemolc'has levezon prederouriezh Hellaz er prezegerezh teologek. Enebiñ taer a reas ouzh ar soufied⁶ a oa dañjerusoc'h, d'e veno, eget ar gristenion peogwir e lakaent arvar war gevanlen an isla#m. Anavezet eo dreist-holl evit bezañ skrivet ul levr berr a ra berzh atav :

politikerezh en anv lezenn Doue evit lakaat an urzh vat da ren en aferioù ar
, brudetoc'h en e furm grennarabek Ren a ra
 an kez levr, aet da lezenn, buhez pemdeziek ar muslim en he holl arvezioù,
 koulz strollennel, koulz hiniennel. Skrivañ a ra A. MEDDEB e deroù ar
 chabistr 19 pelloc'h el levr *a#m un Dante (marv e 1321) a ve*

IBN TAYMIYYA

Muḥammad IBN ABD AL - WAHHĀB (marv e 1792), prezegenner islamour a rae e vad eus dodadoù an daou gent. Berzañ a rae an holl nevezadurioù "disakr" (Ar.) degaset gant ar galifed⁷ abaoe an Omayaded⁸. En e

pe war skorioù diseurt (delioù, tammoù koad, ...) gant warlerc'hiaded Muḥammad (marv e 632) e voe festet lavarou Allah dre skriv, war c'houlenn an trede *khal"#fa* (644-656) 'Uthma#n IBN ḶAFFĀN, en ur marevezh a drubuilhoù politikel.

⁶ Ar soufied (eus Ar. *ṣūf*, sae c'hloan gwenn douget gant ar soufied kentañ), ranngedenn kevrinaded eus an isla#m ma klask he dalc'hiaded bezañ unan gant Doue ; tizhout a reont o fal dre ar baourentez, an emziouer, an darvesterezh hag an dilez eus ar bed. Meizad an unvaniezh gant Doue a lakaas gwechall galeniezh da sevel a-enep ar soufied :

a# a lavar an *a#n*.

⁷ Ar galifed (Ar. *khal"#fa* "vikel, letanant") : warlerc'hiaded Muḥammad e penn an isla#m (*khal"#fa rasu#l Allah* "warlerc'hiad kannad Doue" eo an anvad klok). Lakaet o deus integrourion *al-Qaida* da bal olañ diskar ar belioù o ren er bed islamek a-benn desezañ en o lec'h renadoù islamour e sell da adc'henel ar galifelezh hag ar c'halifva. Freuzet e oa bet ar galifelezh (na oa mui nemet un titl enorel e dalc'h ar sultan abaoe 1517) gant Kemal ATATÜRK e 1924. (War divoud ar galifelezh lenn A. MEDDEB, chabistr 17, pp. 99-103.)

⁸ Omayaded (Ar. *Banu#* = diskennidi 'Umayya), tiernac'h kalifed arab eus an un klann koraichat (ezel e oa Muḥammad eus ur c'hlann all eus an un meuriad anvet *Quraysh*) a renas e Dimas&q war ar poblañsoù gounezet d'an isla#m. Emastenn a reas an isla#m betek Spagn dindan o renad (660-750).

skridoù e hañval IBN ABD AL-WAHHĀB bezañ strishoc'h, diwevnoc'h eget e ziagentidi, IBN ḤANBAL pergen. Da bal en doa diazezañ en Arabia, ma n'eo ket er bed muslim a-bezh, un isla#m glanaet, heñvel ouzh hini mare ar Profed. Kengradiñ a reas e 1744 gant an *amir* Muḥammad IBN SA'UD evit lakaat lavarouñ Alla#h da c'hourzrec'hiñ, dre an armoù zoken. *-se, e-kreiz an XVIIIvet kvl., tra ma oa goulaouet Europa gant ar Sklêrijennadur, e voe*

Evel doazhadour e chom war e lerc'h e levr anavezetañ : *Levr evit kehelerezh an Doue Unan* (Ar. *Kita#b at-Tawh"#d*), met, da lavar A. MEDDEB, al lenn a anata ez eo an aozer drevezer muioc'h eget krouer ; komz a ra zoken eus e lavegezh hag e zireizhwirievezh doazhadurel. Integrouerion vuslim hon amzer zo dalc'hiaded ar wahabouriezh.

A. MEDDEB a studi arbennoù diabarzh ar "c'hleñved" : abred tre en istor an isla#m ez eus bet un tued d'ar c'hlanouriezh, d'an distro d'an amzerioù kentañ, d'an distro da gumuniezh ar feizaded unvan evel en deroù. An kez kumuniezh, Ar. *umma*⁹, ambilhet gant Muḥammad ne oa anezhi, da vare an *hidjra*¹⁰, nemet un dornadig tud, un nebeut degadoù. Kontañ a reer hiziv an deiz (14 kantvloaziad diwezhatoc'h) 1 200 000 000 a feizaded dazrannet¹¹ ha tremen a ra an *umma* dreist ar bevennoù Stad, ar c'henelioù, ar c'hevandirioù zoken. Ematersiñ a ra A. MEDDEB war beragoù an hir a zehentadur, a-dreuz istor emled an isla#m, eus an devezout mirelour ken mougus evit luskoù an devezout krouer, nidiadel, a vent hollvedel. Ha teurel

⁹ *Umma* (*umm* "mamm") : da vat e voe diazezet *umma* an deroù e Yathrib. Kregiñ a reas ar gumuniezh war eskoriñ da ren brezelioù ouzh ar meuriadoù betek o rediañ da zegemer ar relijion nevez. Ar c'hlannoù yuzev a voe diberc'hennet pe zispeuzet. Lazhet ivez ar varzhed o doa kanet kunujennoù d'ar Profed. Ent politikel, er metoù integrour, e tezanver evel-se ivez kumuniezh ar vuslimer da adunvaniñ (an dizemglevioù a savas ken abred ha marvet ar Profed).

¹⁰ *Hidjra* "disparti diouzh an nsted, divroadur" : tenn e oa an darempredoù etre ar vuslimer kentañ hag an Arabed all (anezho azeulerion doueoù diseurt) e Mekka, ken e c'houlennas Muḥammad bod digant Arabed Yathrib (anvet ivez *al-Mad"#na* "ar gêr"). En eskemm e klaskfe ar Profed kompezañ an arguzioù brezelek a veze etre an Aws hag ar Khazradj, daou veuriad arab pennañ al lec'h.

¹¹ Evel an holl relijionoù undoueeek eo rannet an isla#m (abaoe muntr 'Al"#, pevare *khal"#fa*, e 661) e redennoù preder : an isla#m *sunna*-at (90%), an isla#m *sh"#* -at hag an isla#m *khawa#ridj*-at (nad eus anezhañ nemet kumuniezhoù bihan ha digenvez).

ar bec'h war an *ima#m*-ed¹² wahabour aet da vlenierion yoc'hou¹³ e pep lec'h dre ar bed islamek : -int ez

werinelezh (Bourgiba, Atatürk). Met treiñ kein a

An diouiziegezh, an distuz relijiel
kejet gant ar gasoni ouzh an Arall (hag ouzh an unan en ur mod ivez) zo unan eus mammennoù ar sponterezh.

Klask a ra A. MEDDEB lakaat war wel ivez an arbennoù diavaez : mezhekadur oadvezh an trevadenniñ astennet gant an impalaerouriezh amerikan hag ar bloc'helaat bedel (na gemer ket ar c'hevredigezhioù islamek perzh ennañ). Met dreist-holl e skriv an aozer e deroù an eil chabistr *ar bed islamek eus doan e ziskar. Anavezet en deus ur prantad hir a sevenadur hag a herder pennholier. Mar adkemer[er] keal ar gêrbenn-ved empentet gant Fernand Braudel, eo fur arlakaat e kave an kez keal, a-raok e a#d e grez an Abasided en IXvet ha Xvet kvl., en al-Qa#hira e grez ar Fatimided hag ar Vamelouked en XIvet, XIIIvet ha XIVvet kvl. ; goude-se e treuzas ar gêrbenn-ved ar mor Kreiz hag e vleunias war an aod norzh anezhañ, gant an daouad Genova-Venezia, a-raok dezhi digêri ziazezañ en Amsterdam er XVIIvet kvl., e London en XIXvet kvl., e New York en XXvet kvl. ; ha diwar vremañ en he gweler engwezhiet moarvat war-du aod ar meurvor Habask en oberiadegezh doues a vez o wiadiñ he rouedadoù etre Azia ha Norzhamerika. E-se ned eo ket paouezet ar gêrbenn-ved a bellaat*

War e ziskar edo an isla#m ken abred hag ar XIVvet kvl., met ne voe nemet e dibenn an XVIIIv krogas ar vuslimer o- Un dislank ken bras a gasas lies bro eus an diriadelezh islamek da vezañ

¹² Ned eus ket en isla#m un urzhaz kloer dezhañ galloudoù sakramantel en e gerz. Bez' ez eus ur c'hoskor arbennikaet el lidoù sakr hag en doazhadur : an *ima#m*-ed (pennoù pedenn), an *a#*-ed (gouizieion) hag ar *fuqaha#*-ed (gwiraourion).

¹³ Eleze emell flemmus G. GRANDGUILLAUME :
llfe degas sklêrijenn hag a gav gwell skediñ er meteier kornôgat e

trevadennet peogwir e oant trevadennadus. Kevredigour an isla#m

-
-wechoù ha

kevreded zoken diouzh an dro. Diwar neuze e savo gorial

-
-unan

a zeselle kevredigour an isla#m (an Arab pergen) evel gougevret ouzh ar pobloù o doa gwezhiet a-dreuz an istor hervez an divezouriezh vrientinat, divezouriezh an haeriñ, evel unan a daol sklêrijenn, an hini a ro hep klask

hep bezañ e tailh da reiñ na da vezañ yaus. E-se ned eo ket kevredigour an isla#

pennholius a-gantrevn. A zen riek eo aet bep a nebeut da zen a hini a naka, an hini nad eo ket gwezhius ken met kilwezhius, an hini a

dianav da gevredigour an isla#m, o vont da greskiñ tamm ha tamm ennañ ha

Deurus ha sklaerius e meur a geñver eo al levr daoust dezhañ bezañ frammet laosk un tamm da 'm meno. Un arvez all anezhañ, dic'hortoz, eo e c'hell bezañ sklaerius ivez, e pep feur, evit ar pezh a c'hoarvez en hon c'horn douar. An arroud-mañ da skouer: "Anzav a rankan ne veizan ket ar gemez a zoug an den [islamek] da enskrivañ ar mezhekadur en e greizon. Ma ne zañvit ken an ezperzhiadur, mar bezit lakaet diaes gant an diouer a

gwezhiañ, krouiñ, labourat gant pasianted e sell kreskiñ hag e-se dont diziouerus hag anavezadus ent ergorel." Erlec'hiañ "Brezhon" ouzh "den islamek" ha prederiañ... Krouadenn nemeti al luskadoù brezhon en tregont vloaz tremen, *Diwan*, zo aet da araez treuzkas rannyezhoù toc'hor (hep an disterañ damant diougonadel evit ar skolidi) e-lec'h bezañ lec'h eskoriñ ur yezh nevezus. Levr A. MEDDEB a 'm c'has ivez da intent komzoù Denez

PRIGENT war France-Inter d' an 3 a viz Kerzu 2003¹⁴ evel skouer ar goueriegezh alvaon ha spazhus a zo o ren er metoù brezhonek abaoe re bell zo, zoken pa wisk dilhad tredanek an arnevezelezh. E-se, o kevelc'heriañ aozer al levr, e c'haller lavarout eo bet destuziet hag enteuzet ar Vrezhoned peogwir e oant destuziadus hag enteuzadus. Komzit evel ho tadoù-kozh, drevezit ar mestr betek ar mig ha kerzhit da heul ho korial, arc'hit, diskelit, e-keit-se ne grouit tra a gement a c'hallfe reiñ deoc'h ur chañs a-dal d' an "enteuzer"...

¹⁴ En deiz-hont, e-doug an abadenn gouestlet dezhañ ha d' e gantenn nevez, e tislepe ar c'haner penaos en doa prenet un ti war ar maez e Treger peogwir n'empente ket komz brezhoneg er betoñs hag e liamme ivez ar stourm evit ar brezhoneg ouzh ar stourm evit gwarez an trevva.